

BOBUR RUBOIYLARINI MAKTABDA O‘QITISH USULLARI

Turdimurodov Muhammadjon Ravshanbek o‘g‘li

Sirdaryo viloyati Boyovut tumani MMTBga qarashli

23-maktabning ona tili va adabiyot fani o‘qituvchisi

Telefon raqami: +998948313102

E-mail: turdimurodovm688@gmail.com

Annotatsiya: *Maqolada ruboiylarimizni dars jarayonlarida turli xil usullardan foydalangan holda o‘qitish yoritib berilgan. Bu usullar orqali o‘quvchi ruboiylarni tahlil qilish jarayonida uning chuqur ma‘nosini aytib beroladi. O‘zi mustaqil ravishda tahlil qilishga, matn mazmunini ochib berishga harakat qiladi.*

Kalit so‘zlar: *Ruboiy, an‘anaviy usul, interfaol usul, zamonaviy yondashuv, innovatsion metodlar*

KIRISH

Bobur – o‘zbek adabiyotining yirik namoyandalaridan biri bo‘lib, uning ruboiylari chuqur falsafiy mazmuni, badiiy yuksakligi va hayotiy tajribalarga asoslangan hikmatlari bilan ajralib turadi. Bobur she‘riyati, xususan, ruboiylari nafaqat badiiy mazmuni, balki tarbiyaviy ahamiyati jihatidan ham o‘quvchilar uchun muhim manba hisoblanadi. Ularning ma‘no mohiyatini tushunish, mazmunini anglash va ulardan saboq olish o‘quvchilarning ma‘naviy kamolotiga katta hissa qo‘shadi.

Maktabda Bobur ruboiylarini o‘qitish jarayonida an‘anaviy yondashuvlar bilan birga zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ham juda muhimdir. Ushbu maqolada ruboiylarni samarali o‘qitishning turli usullari, o‘quvchilarning fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan mashg‘ulotlar va innovatsion metodlar haqida so‘z yuritiladi.

BOBUR RUBOIYLARINING O‘QUVCHI MA‘NAVIY TARBIYASIDAGI O‘RNI

Bobur ruboiylari ma‘naviy-axloqiy tarbiya vositasi sifatida o‘quvchilarning hayotiy tushunchalarini boyitish, ularga adolat, vatanparvarlik, do‘stlik, muhabbat va sabr-toqat haqida tushunchalar berishda muhim ahamiyat kasb etadi. Boburning quyidagi ruboiysi bunga misol bo‘la oladi:

G‘urbatda har kimki elidin yiroq,

Bo‘lsa g‘ami ichra qilur baxt tiloq.

Elga yaqin bo‘lsa ko‘ngul shod erur,

Kim yo‘q aningdin ortuq ulug‘ bir siroq.

Mazkur ruboiy orqali Bobur el-yurtga yaqinlik, vatanga muhabbat va g‘urbatning og‘irligi haqida fikr yuritadi. O‘quvchilarga bu kabi misralarni o‘qitish ularning vatanparvarlik ruhini oshirish, hayotga bo‘lgan munosabatlarini shakllantirishga yordam beradi.

Shuningdek, Bobur ruboiylarida axloqiy qadriyatlar, insoniylik va donishmandlikka oid fikrlar ham ko‘p uchraydi. Ularni o‘quvchilarga tushuntirish va hayotiy misollar bilan bog‘lash maqsadga muvofiqdir.

BOBUR RUBOIYLARINI O‘QITISHDA AN‘ANAVIY USULLAR

1-usul: Ruboiylarni tushuntirish va tahlil qilish

Bu usulda o‘qituvchi Bobur ruboiylarini o‘quvchilarga tushuntirib beradi. Buning uchun quyidagi bosqichlardan foydalanish mumkin:

- a) Ruboiy ifodali o‘qib beriladi.
- b) Uning so‘z va iboralari izohlanadi.
- c) Ma‘no jihatidan tahlil qilinadi.
- d) Ruboiy bilan bog‘liq hayotiy misollar keltiriladi.

Masalan, Boburning quyidagi ruboiysi tushuntirilganda, avval uning badiiy jihatlari, keyin esa falsafiy ma‘nosi o‘quvchilarga ochib beriladi:

Ko‘p sulton bek o‘tdi jahondin ne qoldi?

Gulzor kabi bog‘-u riyondin ne qoldi?

O‘lmas deb yurgan jonivor oxir o‘ldi,

Tuproq yedi jon-u jahon din, ne qoldi?

Bu ruboiy orqali Bobur dunyoning o‘tkinchiligi, inson umrining cheklanganligi va abadiy qoladigan faqat ezgu amallar ekanini ta’kidlaydi. Bu g‘oyalarni o‘quvchilar bilan muhokama qilish ular uchun muhim hayotiy saboq bo‘lishi mumkin.

2-usul: Yod olish va ifodali o‘qish

Bobur ruboiylarini o‘quvchilarga yod oldirish va ifodali o‘qishga o‘rgatish ularning badiiy didini shakllantirishga yordam beradi. Ifodali o‘qish uchun quyidagi qoidalar o‘rgatiladi:

- a) To‘g‘ri ohang va urg‘u tanlash.
- b) She‘rdagi his-tuyg‘ularni ifodalash.
- c) Pauzalar va tovush balandligini nazorat qilish.

INTERFAOL USULLAR ORQALI O‘QITISH

1-usul: “Munozara”

O‘quvchilar ruboiy mazmuni haqida fikr bildiradilar va muhokama olib boradilar. Masalan, "O‘lmas deb yurgan jonivor oxir o‘ldi" misrasining hayotiy ahamiyati haqida bahs uyushtirish mumkin.

2-usul: “Fikrlar zanjiri”

O‘quvchilar ruboiy matni asosida bir-birlarining fikrlarini davom ettirib, o‘z mulohazalarini bildiradilar.

3-usul: “Asosiy g‘oyani top”

O‘quvchilarga ruboiyning asosiy mazmunini o‘z so‘zlari bilan tushuntirish topshiriladi.

ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA INNOVATSION METODLAR

1-usul: Multimedia texnologiyalaridan foydalanish

Bobur ruboiylarining video tahlillari, elektron slaydlar va badiiy tasvirlar bilan boyitilgan darslar o‘quvchilarning e’tiborini kuchaytiradi.

2-usul: Ijtimoiy tarmoqlarda sharhlash

Bobur ruboiylari asosida o‘quvchilarga blog postlar yozish, ijtimoiy tarmoqlarda bahs-munozara olib borish topshiriladi.

3-usul: Ijodiy yozuv mashqlari

O‘quvchilarga Bobur ruboiylari uslubida o‘z ruboiylarini yozish topshiriladi. Bu ularning badiiy tafakkurini rivojlantiradi.

XULOSA

Bobur ruboiylarini maktabda o‘qitish jarayonida an’anaviy va zamonaviy usullarning uyg‘unligi samaradorlikni oshiradi. Ruboiylarning tahlili orqali o‘quvchilar nafaqat adabiy bilim oladi, balki hayotga oid muhim saboqlarni ham o‘zlashtiradilar.

Bobur ijodi o‘quvchilarga vatanparvarlik, donishmandlik va insoniylik kabi fazilatlarni singdirishda kuchli manba hisoblanadi. Shu boisdan, dars jarayonida turli xil metodlardan foydalangan holda ularning mazmunini chuqur anglatish, tahlil qilish va ijodiy faoliyatga yo‘naltirish muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. H.Abdullayev, (2005-yil). “Bobur she‘riyati va uning tarbiyaviy ahamiyati”. Toshkent: “O‘zbekiston Milliy Universiteti” nashriyoti.
2. A.Karimov, (2018-yil). “O‘zbek mumtoz adabiyoti: Nazariya va tahlillar”. Toshkent: “Yangi asr avlodi” nashriyoti.
3. Pedagogik innovatsiyalar markazi. Zamonaviy ta’lim texnologiyalari. Toshkent: Iqtisod moliya, (2018-yil)